

Standard – (za)ostao u ladici

mr. sc. Zorka Renić

Medicinska škola Bjelovar

zorkarenic@gmail.com

Ljiljana Črnjar

Gradska knjižnica Rijeka

ljiljana.crnjar@gkri.hr

Uvod

Standard za školske knjižnice podzakonski je akt koji mora dati smjernice i biti oslonac razvoju školskih knjižnica, a temelji se na Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi i državno-pedagoškim standardima.

Postojeći Standard za školske knjižnice (NN 34/2000) sadrži 27 članaka koji obuhvaćaju sve segmente obavljanja knjižnične djelatnosti u osnovnim i srednjim školama. Njime se određuju minimalni uvjeti vezani uz knjižničnu građu, knjižnično osoblje, prostor i opremu za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica u osnovnim školama, srednjim školama i učeničkim domovima te se utvrđuju stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitete knjižnične djelatnosti.

Postojeći Standard donio je velike pomake u većini školskih knjižnica i vrlo često su se, upravo zahvaljujući tom dokumentu, knjižničari mogli pozvati na pojedine odredbe i izboriti se za odgovarajući prostor, opremu, građu i ostalo.

Polazišta

Poticaaj za izradu novog Standarda dali su članovi Sekcije za školske knjižnice Hrvatskog knjižničarskog društva. Na temelju zaključaka sa 7. sjednice Stručnog odbora od 17. ožujka 2012. predloženo je Hrvatskom knjižničnom vijeću pokretanje rada na izmjeni Standarda. Vijeće je uskoro imenovalo Povjerenstvo za izradu izmjena i dopuna Standarda, a pri čemu se nastojalo uključiti sve relevantne udruge, ustanove i institucije. Povjerenstvo su činili sljedeći članovi:

- Mihaela Banek Zorica, Odsjek za informacijske znanosti (Filozofski fakultet u Zagrebu)
- Marija Bilić Prcić, OŠ Popovača (Hrvatska udruga školskih knjižničara)
- Veronika Čelić-Tica, savjetnica za školske knjižnice (Hrvatski zavod za knjižničarstvo, NSK)
- Ljiljana Črnjar, Gradska knjižnica Rijeka (Stručno vijeće voditelja ŽMS)
- Zorka Renić, Medicinska škola Bjelovar (HKD, predsjednica Sekcije za školske knjižnice)

- Evica Tihomirović, OŠ Bartola Kašića, Zagreb (HKD – Sekcija za školske knjižnice)
- Josip Rihtarić, II. osnovna škola Varaždin, zamjena za Ivanu Vladilo (Hrvatska mreža školskih knjižničara)
- Vanja Jurilj, OŠ Antuna Mihanovića Zagreb (Hrvatska udruga školskih knjižničara)

Voditeljica Povjerenstva bila je viša savjetnica za školske knjižnice Veronika Čelić-Tica. Rad Povjerenstva podrazumijevao je da svaki član pripremi jedan dio teksta te da se nakon toga zajednički raspravlja, dopunjava i oblikuje. Veronika Čelić-Tica i Vanja Jurilj oblikovale su dio teksta Standarda koji se odnosio na djelatnosti i zadaće školske knjižnice. Zorka Renić je pripremala dio teksta koji se odnosi na knjižničnu građu. O knjižničnom osoblju i korištenju školske knjižnice početni tekst su pripremile Evica Tihomirović i Marija Bilić Prcić. Ljiljana Črnjar je bila zadužena za dio o prostoru i namještaju, a Josip Rihtarić i Mihala Banek Zorica o suvremenoj opremi školske knjižnice.

Tijekom rada konzultirani su kolege u praksi, a pratilo se i komentare na društvenim mrežama i web stranicama strukovnih udruga. Svi članovi Povjerenstva bili su suglasni da žele napraviti dokument koji će bit jasan, mjerljiv i precizan.

Prijedlog izrade ovakvog Standarda potaknut je željom da Standard bude alat kojim će (ponajprije) školski ravnatelj i školski knjižničar (ali i svi drugi

zainteresirani koji imaju interes vezan uz Standard za školske knjižnice) moći brzo, lako, precizno i nedvosmisleno utvrditi/izmjeriti/ocijeniti/evaluirati kako i koliko je neka školska knjižnica usklađena sa Standardom, te precizno utvrditi što sve još treba poduzeti da bi se Standard ostvario u cijelosti. Na temelju takve analize ravnatelj i knjižničar onda mogu napraviti kvalitetan i izvediv plan realizacije svih minimalnih i obvezatnih odredaba standarda. Takvim standardom brzo i precizno bi se također moglo utvrditi kako i koliko je neka knjižnica realizirala odredbe standarda u odnosu na druge knjižnice.

Josip Rihtarić

Poticaaj, ali i polazišta za izradu novog teksta Standarda mogu se razložiti u nekoliko elemenata koji se odnose na ključne promjene. Prije svega su tu promjene vezane uz područje zakona budući da je donesen novi Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/o8), državno-pedagoški standardi osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN 63/o8) a mijenjani su i drugi podzakonski akti. Velike promjene uvjetovane su razvojem tehnologije što se odrazilo na zastarijevanje propisane opreme i pojavu nove. Svakako je trebalo pri izradi novog dokumenta uvrstiti i promjene koje su vezane uz knjižničarsku struku poput novih usluga, programa, građe na novim medijima. Na kraju, ali ne manje važno, valjalo je uzeti u obzir promjene u sustavu odgoja i obrazovanja poput novih nastavnih planova i programa, nacionalnog kurikuluma i sl.

Pored toga, u međuvremenu su doneseni i važni međunarodni dokumenti, primjerice IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice, 2004. godine. Povjerenstvo je sve te promjene imalo na umu pri donošenju prijedloga izmjena Standarda za školske knjižnice te koristilo i ostalu noviju hrvatsku i svjetsku literaturu o školskim knjižnicama, uvažavajući doseguta znanja i iskustva te primjere dobre prakse.

Izrada novog prijedloga Standarda temeljila se i na uvidu u mnoštvo mrežno dostupnih različitih standarda za školske knjižnice – od slovenskih do američkih koji su veoma različitog opsega i sadržaja. U većini standarda koje je Povjerenstvo konzultiralo posebno naglašeno mjesto ima informacijska pismenost, a mnogo je primjera i posebnih standarda informacijske pismenosti. Nadležnost za objavljivanje standarda također varira, od tijela državne ili lokalne uprave nadležnih za školstvo do strukovnih udruga (školskih) knjižničara. Osim deskriptivnih tekstova standarda, većina tekstova standarda ima mjerljive pokazatelje ostvarenosti standarda (samostalne ili kao dodatak).

Iako nije napravljena analiza stanja u školskim knjižnicama Hrvatske od koristi su bili statistički podatci koje prikuplja Hrvatski zavod za knjižničarstvo pri Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Pri radu kontinuirano su se odvijale konzultacije s višom savjetnicom za školske knjižnice Mirom Zovko iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta kako bi predloženi Standard za školske knjižnice bio odgovarajuće i formalno-pravno uređen.

Sadržaj izmjena u odnosu na postojeći Standard

Kroz strukturu dokumenta vidljivo je da je Povjerenstvo željelo dati naglasak na nekoliko ključnih poglavlja, a to je **stručno usavršavanje knjižničara te prostor i oprema školskih knjižnica** koji su, za razliku od postojećeg Standarda, detaljnije razrađeni.

Već u prvom članku **općih odredbi** prijedloga Standarda po prvi puta se navodi da se članci Standarda odnose i na knjižnice umjetničkih škola i učeničkih domova koje imaju svoje specifičnosti. Oblikovana je i nova definicija školska knjižnice koja glasi:

Školska knjižnica je informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole. Sadržaj školske knjižnice čini organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja, uz mogućnost pristupa elektroničkim izvorima informacija i stručni rad knjižničnog osoblja, služi zadovoljavanju informacijskih, obrazovnih, stručnih i kulturnih potreba korisnika. Program školske knjižnica sastavni je dio školskog kurikula i uključen je u nastavni proces i učenje.

U idućem dijelu dokumenta nastojalo se što iscrpnije popisati **djelatnosti i zadaće školske knjižnice**, ali se može izdvojiti stavljanje naglaska na nove zadaće školskih knjižnica u području razvijanja informacijske pismenosti, njegovanje zavičajnosti, poticanje multikulturalnosti, poticanje kreativnosti učenika i dr. Nastojalo se i naglasiti suradnju knjižničara sa svim odgojno-obrazovnim djelatnicima kao i roditeljima, u svrhu unaprjeđenja djelatnosti školske knjižnice.

Sl. 1 Karikaturu izradio Ivan Oslovar, roditelj učenika
Medicinske škole Bjelovar

Poglavlje dokumenta koje se odnosi na **knjižničnu građu** ponajviše se pokušalo uskladiti s međunarodnim dokumentima. Predviđeno je oblikovanje smjernica za nabavu, mogućnost nabave građe za čitanje iz užitka i slobodno čitanje, nabava elektroničke građe, računalnih programa, baza podataka i sl. kako bi fond knjižnice odražavao različitost u društvu i lokalnoj zajednici.

Dio Standarda koji se odnosi na **knjižnično osoblje** prije svega naglašava obvezu da svaka škola treba imati školsku knjižnicu i zapošljavati

stručnog suradnika knjižničara. Navedeni su svi segmenti poslova knjižničara te dodani poslovi knjižničara u umjetničkim školama.

Vezano za normu rada knjižničara naglašeno je da ona ne može biti manja od 20 sati tjedno a po prvi puta se uvodi norma rada za knjižničare umjetničkih škola. Nadalje, utvrđeni su posebni uvjeti za odobrenje veće norme rada školskog knjižničara, omjer odgojno-obrazovnih i stručno-knjižničnih poslova te tjedni raspored rada. Kada je riječ o stručnom usavršavanju, kako organiziranom, tako i individualnom, navodi se da je ono obveza školskog knjižničara.

Poglavlje o **prostoru i opremi** školske knjižnice najopsežniji je dio prijedloga Standarda obzirom da se odgojno-obrazovna uloga školske knjižnice mora odražavati u izgledu njenog prostora, namještaju i opremi. U okviru općih napomena posebno se navodi potreba da prostor treba biti prilagodljiv za različite aktivnosti, sukladno promjenama obrazovnog programa i pojavi novih tehnologija te važnost osiguranja pristupačnosti, naročito za osobe s invaliditetom. U dijelu o veličini i organizaciji prostora navedene su obavezne funkcionalne cjeline prostora koji ne može biti manji od 60 m² a uvršteni su i parametri za planiranje prostora knjižnice učeničkog doma. Posebna pozornost posvećena je higijensko-tehničkim uvjetima koji su detaljno razrađeni, jednako kao i namještaj te tehnička i računalna oprema u okviru koje je nabrojana sva, tada najsuvremenija oprema.

U dijelu o **korištenju školske knjižnice** odredbe su proširene i na učeničke domove.

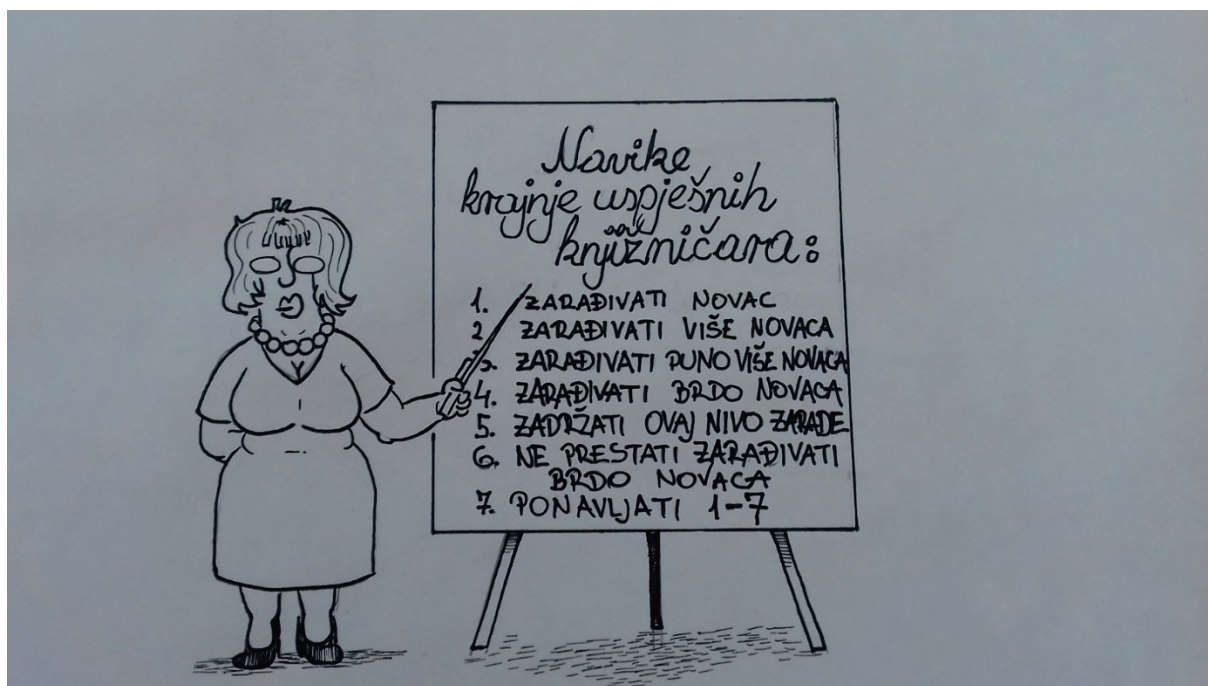

Izmjene u novom prijedlogu Standarda u odnosu na postojeći zaključno se mogu sumirati kao:

- formalne terminološke izmjene (npr. novi naziv Ministarstva.)
- osuvremenjivanje pojedinih definicija u skladu s najnovijom domaćom i svjetskom literaturom o školskim knjižnicama
- zakonsko usklađivanje
- obuhvaćanje Standardom i knjižnica učeničkih domova
- uvažavanje dostignutog razvoja i otvorenosti za moguće nove promjene u računalnoj i komunikacijskoj tehnologiji
- uvrštavanje mrežnih izvora i građe na novim medijima
- uvrštavanje građe lagane za čitanje
- stavljanje naglaska na nove zadaće školskih knjižnica u području razvijanja informacijske pismenosti, njegovanja zavičajnosti, poticanja multikulturalnosti, poticanja kreativnosti učenika i dr.
- naglašavanje suradnje knjižničara sa svim odgojno-obrazovnim djelatnicima kao i roditeljima, u svrhu unaprjeđenja djelatnosti školske knjižnice
- naglašavanje obveze stručnog usavršavanja knjižničara
- naglašavanje uloge knjižničara u radu tima za kvalitetu i drugih tijela na razini škole
- detaljnija razrađenost prostornih uvjeta, uređenja i opremanja knjižnice i dr.

Bez obzira na protok vremena, autorice smatraju da je navedeni prijedlog Standarda još uvijek aktualan te uz manje izmjene, posebice kad je riječ o tehničkoj i računalnoj opremi, može biti polazište za konačan tekst dokumenta koji će, kada bude usvojen, pružiti smjernice i biti oslonac daljnjem razvoju školskih knjižnica u narednom desetljeću.

Autor karikature: Ivan Oslovar

Literatura

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Narodne novine, 63, 2008.

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2129. Html

Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, Narodne novine, 63, 2008. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2130. Html

Pemmer Saetre, T.; Willars, G. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Standard za školske knjižnice, Narodne novine, 34, 2000.

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html

Šušnjić, B. Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. // Senjski zbornik, 36 (2009), 1, str. 39-42. <https://hrcak.srce.hr/57596>. Citirano 20.11.2018.

UNESCO-ov manifest za školske knjižnice. URL:

<http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/unesco.pdf>

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine, 87, 2008.

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html

Zovko, M. Školska knjižnica u novom tisućljeću. // Senjski zbornik, 36(2009), 1, str. 43-50. <https://hrcak.srce.hr/57597>. Citirano 20.11.2018

